

Azonosító jel:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2005. május 25.

TÁRSADALOMISMERET

EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

Az írásbeli vizsga időtartama: 240 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

OKTATÁSI MINISZTERIUM

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Fontos tudnivalók

Az érettségi feladatsor két részből áll.

- Az A rész a mindenki által megoldandó feladatokat tartalmazza a társadalom és jelenismeret témaköréből.
- A B rész két feladatsort tartalmaz:
 - I. gazdasági alapismeretek
 - II. pszichológiai alapismeretek

Kérjük, aláhúzással jelölje (fentebb) a vizsgázó, hogy a II. rész két feladatsorából melyiket választja. (Csak az egyik feladatsor megoldásáért kaphat pontot.)

Az írásbeli dolgozat végső pontszámát (max. 75 pont) az I. rész (max. 55 pont) és II. rész (max. 20 pont) pontszámának összege adja meg.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Társadalomismeret

A.1. Az alábbiakban két téma címét találja. Válasszon a megadott témákból egyet!
20-25 soros esszé formájában foglalja össze az adott témáról gondolatait!

(Csak az egyik téma kidolgozásáért jár pont.)

A. A sajtó szabadsága és felelőssége
vagy

B. A drogfogyasztás terjedése és társadalmi következményei

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

15 pont	
----------------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

A.3. Az alábbiakban egy bécsi kirándulásról szóló esetet olvashat. Elemezze az esetet 10-15 sorban a megadott szempontok alapján!

Miért alakult ki a bevásárlási láz? Milyen előzményei lehettek a megalázó feliratok megjelenésének? Az előítéletek kialakulása és természete a vázolt eset alapján.

1989-ben Gábor és Kati friss házasokként Bécsbe utaztak, hogy a világot kicsit megismerjék. Járták a várost, nézték a szép, szecessziós épületeket, a gótikus templomokat, a tiszta, takaros utcákat.

Ebben az időben virágzott az ún. bevásárló turizmus, azaz amikor az utazás szinte kizárólagos célja különböző fogyasztási cikkek megvásárlása volt. Gáborék úton-útfélen találkoztak hatalmas fagyasztószelektóriák terhe alatt nyögő Ladákkal, a videóktól és mikrohullámú sütőktől lenyomott farú Wartburgokkal, kazettákkal és magnókkal megpakolt Trabantokkal.

A kirakatokban látták a „Beszélünk magyarul” feliratokat és a magyar nyelven kedvező akciókat hirdető táblákat. Kati szeme megakadt valamelyik kirakatot nézve ezen a feliraton: „Magyar, ne lopj!!!” Többször is elolvasták, míg elhitték, hogy tényleg ez van kiírva. Később nemcsak egy helyen látták a tiltó táblákat, hanem több üzlet ajtaján is. Eldugták a velük lévő Skála Áruház feliratú reklámszatyrot, melyben az uzsonnájuk volt. Majd a következőkkel találkoztak: „Minden lopást a rendőrségnek jelentünk.” A szöveg kétnyelvű volt, a lengyel zászló mellett nem értették a szavakat, de a piros-fehér-zöld szín melletti üzenet felhőborította őket, különösen azért, mert németül nem éktelenedett ott a mondat.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5 pont	
---------------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

A.4. Az alábbi fogalmak a politikai intézményrendszerre vonatkoznak. Helyettesítse a felsorolt fogalmakkal a szövegben vastagon szedett szavakat úgy, hogy írja be a szavak sorszámát a kipontozott helyre!

Fogalmak:

1. köztársasági elnök
2. miniszterelnök
3. ombudsman
4. Országgyűlés
5. képviselő
6. miniszterek
7. ügyészség
8. Alkotmánybíróság
9. Országgyűlés elnöke

- Tegnap kezdetét vette a **Tisztelt Ház**, azaz tavaszi ülészsaka.
- Napirend előtti felszólalásában a **kormányfő**, azaz a kialakult nemzetközi helyzetet elemezte.
- A **legfőbb közjogi méltóság**, azaz kitüntetésekkel adta át a nemzeti ünnep alkalmából.
- A **házelnök**, azaz ismertette az ülészsak napirendjét.
- A **minisztériumok vezetői**, azaz a rendkívüli találkozón egyeztettek álláspontjaikat.
- Az **állampolgári jogok országgyűlési biztosa**, azaz is jelen volt a meghallgatáson.
- A **taláros testület**, azaz napirendjén számos idevágó pont szerepel.
- A **vádhatóság**, azaz képviselője súlyosbításért fellebbezett.
- Az **országgyűlés tagjai**, azaz 1 perces néma felállással tisztelegtek a mártírok emléke előtt.

3 pont	
---------------	--

A.5. Az alábbiakban fogalom-meghatározásokat olvashat. Írja a fogalmakat a kipontozott vonalra!

A/ Az olyan alaptörvény, amivel más jogszabály nem állhat ellentétben.

B/ A bármely, munkaviszonyra vonatkozó kérdés szabályozására szolgáló irat a dolgozók és a munkaadó között.

C/ A olyan szervezetek, amelyek programjaikban összesítik a társadalmi érdekeket, és megfogalmazzák a problémák megoldásának alternatíváit.

3 pont	
---------------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

A.6. Válassza ki és húzza alá az alábbi meghatározások közül azt az egyet, amely a keretben lévő meghatározáshoz tartozik!

Munkanélküliségi ráta

- munkanélküliek segélyének maximuma
- tartós munkanélküliek aránya a féléven belül álláshoz jutókhoz képest
- EU által megkövetelt maximális munkanélküliségi arány
- munkaképes korú lakosság statisztikai adata
- gazdaságilag aktív népesség és a munkanélküliek egymáshoz viszonyított aránya

1 pont	
---------------	--

A.7. Az alábbi kifejezések az Európai Unióval kapcsolatosak. Magyarázza meg a fogalmakat!

monetáris unió:

.....

.....

schengeni határ:

.....

.....

4 pont	
---------------	--

A.8. Az alábbi esetek a szabadságjogokkal foglalkoznak. Válassza ki azokat az eseteket, amelyek sértik a szabadságjogokat!

- a) A pénztáros a boltban bankkártyás fizetés során elkérte valaki személyigazolványát és lefénymászta azt.
- b) Névre szóló reklámajándékot kaptam postán az újságom kiadójától.
- c) Rendőri meghallgatás során politikai meggyőződéséről faggatnak valakit, kényszerítő eszközöket alkalmazva.
- d) A reklámcég megkérdezésem és beleegyezésem nélkül továbbította személyes adataimat három másik reklámcég részére, üzleti okokból.

Szabadságjogot sértő eset	Szabadságjogot nem sértő eset

2 pont	
---------------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

A.9. A társadalom legtartósabb közössége a család. Sorolja fel, melyek a család legfontosabb feladatai! (Említsen legalább öt funkciót!)

.....

.....

.....

.....

.....

3 pont	
---------------	--

A.10. Az alábbi szempontok segítségével hasonlítsa össze a szocialista típusú társadalmat a polgári demokráciával!
(Minden helyesen beírt sorért 1-1 pont adható.)

Szempontok	Szocialista-típusú társadalmak	Polgári demokrácia
Gazdasági berendezkedés		
Pártszerkezet		
Termelő eszközök tulajdona		
Foglalkoztatottság		

4 pont	
---------------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

B rész

Ismételten felhívjuk figyelmét, hogy a B rész két feladatsorából csak az egyiket kell megoldania!

**B.I.
Gazdasági alapismeretek**

B.I.1. Mit jelentenek az alábbi betűszavak!

1. WTO:.....
2. IMF:.....
3. IBR:
4. áfa :

4 pont	
---------------	--

B.I.2. Az alábbi feladatban állításokat olvashat. Aláhúzásával Válassza ki a helyes választ!

I.

- A) A GDP a bruttó, a GNP a nettó hazai összterméket jelenti.
- B) A GNP a bruttó nemzeti összterméket jelenti, de ez a mai globalizálódott világban egyre ritkábban használt mutató.
- C) A GDP mindig nagyobb, mint a GNP.
- D) Az előző állítások mindegyike igaz.

II.

- A) Magyarországon egyszintű bankrendszer van, hiszen csak az MNB bocsáthat ki pénzt.
- B) A vállalatok csak a kereskedelmi bankoktól, míg a lakosság az MNB-től is vehet fel pénzt.
- C) A lakosság az MNB-től olcsóbb hiteleket vehet fel, mert az magyar kézben van.
- D) Magyarországon a 1987. óta ismét kétszintű bankrendszer működik.

III.

- A) A belső egyensúly azt jelenti, hogy a GDP megegyezik a GNP-vel.
- B) A külső kereskedelmi egyensúly azt jelenti, hogy az ország exportja és importja körülbelül azonos szinten van.
- C) Külső egyensúly csak belső egyensúllyal párhuzamosan jöhet létre.
- D) Belső egyensúly esetén az infláció és a munkanélküli ráta megegyezik.

3 pont	
---------------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

B.I.3. Az alábbiakban ismét állításokat olvashat. Döntse el, igaz vagy hamis egy-egy állítás!
Húzza alá a megfelelőt!

- a.) Álláshirdetésre jelentkezéskor célszerű önéletrajzot készíteni vagy a meglévőt aktualizálni.
Igaz - Hamis
- b.) Egyéni vállalkozás csak magántulajdonban lehet.
Igaz - Hamis
- c.) Részvénytársaságot csak az állam hozhat létre.
Igaz - Hamis
- d.) Kisvállalkozást csak természetes személyek hozhatnak létre.
Igaz - Hamis
- e.) Minden gazdasági társaság egyben cég is, és minden cég egyben gazdasági társaság.
Igaz – Hamis
- f.) A Kft-k tulajdonosai minden vagyontárgyukkal felelnek a cég tartozásaiért.
Igaz – Hamis

3 pont	
---------------	--

B.I.4. Az alábbiakban egy eset leírását olvashatja. 10-15 sorban mutassa be az alábbi eset kapcsán, hogy mi az adók, illetve a szociális kiadások szerepe az állami költségvetésben!

Egy 2002. júniusában elvégzett felmérés a jóléti kiadásokkal kapcsolatos lakossági véleményeket vizsgálta. A megkérdezés az ország felnőtt lakosságát reprezentáló 1500 fős mintán zajlott. A vizsgálat azt próbálta felmérni: a válaszadók inkább az adók csökkentését preferálják-e, még akkor is, ha ez a szociális kiadások csökkenését vonja maga után, vagy épp ellenkezőleg, a kiadások növelését választanák, tudva, ez adónöveléssel valósítható meg. Háromból két megkérdezett az előbbit, azaz az adócsökkentést és az ezzel járó szociális juttatáscsökkentést választaná, míg a harmadik válaszoló a magasabb adók ellenére is a szociális kiadások növelését várná a kormánytól. Pontosan ugyanígy oszlottak meg a vélemények egy 1996-os, illetve egy 1999-es kutatás során is. Mindkét korábbi időpontban ugyancsak 7:3 arányban választottak a két lehetőség közül a megkérdezettek. Úgy látszik tehát, nem változott a társadalom alapvető attitűdje az adópolitikáról a három, többé-kevésbé eltérő adópolitikát folytató kormány alatt sem.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5 pont	
---------------	--

B.I.5. Az alábbiakban egy történetet olvashat. 5-10 sorban elemezze, értelmezze azt, majd tegyen javaslatot a megoldásra!

Egy vállalkozás munkavállalói elégedetlenek a bérezéssel és a munkakörülményekkel. A dolgozók úgy tudják, hogy aki korábban felemelte emiatt a szavát a munkaadónál, azt elbocsátották. Ezért a munkavállalók inkább csak maguk között beszélgetnek a problémákról, egyedül senki nem akar arra vállalkozni, hogy szóljon a többiek érdekében is.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5 pont	
---------------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

B.II.
Pszichológiai alapismeretek

B.II.1. Írjon 15-20 soros esszét! Válasszon a megadott témákból egyet!

(Csak az egyik téma kidolgozásáért jár pont).

- Fejtse ki, hogy mi lehet a különbség függetlenség és nonkonformizmus között? Fogalmazza meg saját véleményét is, és illusztrálja példákkal!

Vagy

- Írja le, melyek a serdülőkor főbb jellemzői, milyen lelki folyamatok játszódnak le ebben az életszakaszban! Mi a célja, értelme a szülők által elítélt magatartásformáknak (éjszakai kimaradás, szerelmi kalandok, kockázatkereső viselkedés)? Fogalmazza meg önálló véleményét is a serdülőkor nehézségeivel kapcsolatban!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

10 pont	
----------------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

B.II.2/ .Elemezze az esetet 5-10 sorban abból a szempontból, hogy milyen érzelmeket élt át a kislány a válást követően!

Jutka szülei elváltak és a kislány az édesanyjánál maradt. Apjához kéthetente mehetett láthatásra, ahol eltöltötte a hétvégét. Mikor hazament, nyűgösen viselkedett, anyjával sokat veszekedett; ez főleg az iskolai szünetekben fordult elő, amikor több időt töltött együtt apjával. A szülők kapcsolata távolról sem volt felhőtlen, a válás után sokáig haragudtak egymásra. Az anya nem értette lánya viselkedését vele szemben, hiszen úgy érezte, továbbra is mindent megtesz érte, ahogy a válás előtt is tette.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5 pont	
---------------	--

B.II.3. Írja le 5-10 sorban, milyen pszichológiai történés játszódott le a róka fejében! Milyen más lehetősége lett volna a helyzet megoldására?

La Fontaine híres meséjében a róka szőlőt szeretett volna enni, de nem érte el a lugason a fürtöket. Sebaj, mondta magában, úgyis savanyú volt.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5 pont	
---------------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

A. rész pontszámai feladattípusonként	Maximális pontszám	Elért pontszám
A.1. Esszé	15	
A.2. Elemzés	15	
A.3. Elemzés	5	
A.4. Kiegészítés	3	
A.5. Felismerés	3	
A.6. Aláhúzás	1	
A.7. Fogalommagyarázat	4	
A.8. Besorolás	2	
A.9. Felsorolás	3	
A.10. Összehasonlítás	4	
A rész összesen	55	
B rész pontszámai feladattípusonként	Maximális pontszám	Elért pontszám
Gazdasági alapismeretek		
B.I.1. Betűszavak	4	
B.I.2. Kiválasztás	3	
B.I.3. Igaz-hamis	3	
B.I.4. Elemzés	5	
B.I.5. Elemzés	5	
VAGY		
Pszichológiai alapismeretek		
B.II.1. Esszé	10	
B.II.2. Elemzés	5	
B.II.3. Elemzés	5	
B rész összesen	20	
Írásbeli összesen	75	

	elért pontszám	programba bevitt pontszám
Feladatsor		

javító tanár

jegyző